

Pedagogové a knihovníci: společný cíl - čtenářství

Autor: PhDr. Vladimíra Neužilová

Číslo: roč. 3, č. 4/2017

Rubrika: Objevujeme

Klíčová slova:

knihovny, školství, vzdělávání, čtenářství, gramotnost, knihovnická přehlídka OKNA, programy

Co nám přináší čtení knih? Co znamená být čtenářsky gramotným člověkem? Je to jenom umístění ve světových žebříčcích čtenářské gramotnosti, a tedy snaha zaujmout lepší postavení v celosvětovém měřítku? Jak do tohoto modelu vstupují pedagogové a jak knihovníci?

Úvod

Co nám přináší čtení knih? Co znamená být čtenářsky gramotným člověkem? Je to jenom umístění ve světových žebříčcích čtenářské gramotnosti, a tedy snaha zaujmout lepší postavení v celosvětovém měřítku? Jde nám skutečně o to, aby naši žáci, naše děti, ovládali takové čtenářské dovednosti, aby dokázali využívat knihy k získávání nových poznatků, aby dokázali porozumět problémům a uměli je řešit? Aby jim krásná literatura otevírala svět krásy a porozumění lidem?

Čtení, porozumění přečtenému textu, získávání informací, poznatků i možnost ponořit se do světa fantazie nebo sdílet prožívání spolu s hrdiny příběhu jsou základní nezastupitelné činnosti v životě člověka. Text, kterým se čtenář prodírá a prokousává, oproti jiným sdělením, s sebou přináší ještě psané slovo, přesně zformulovanou myšlenku, která může člověka provokovat k zamyšlení, ke tvorbě otázek a k hledání odpovědí, dokonce ho může inspirovat i k vlastní tvorbě. Čtenářství probouzíme v raném věku, kdy dítě ještě číst neumí. Vztah ke knize, k poznávání, k vypravování příběhů získává od rodičů. V těch rodinách, kde se čte, kde se vypůjčují knihy v knihovnách, kde se knihy kupují, kde se vyprávějí příběhy, mají děti dobré předpoklady, aby se z nich čtenáři stali.

Velký význam pro začínající čtenáře má škola. Existuje několik postupů, jak se dítě naučí číst, důležité však je, aby získalo příznivý vztah ke knize, aby četlo rádo. Už tady, na počátku školní docházky, se objevují děti, kterým čtení dělá problémy - dyslexie, vrozené a vývojové poruchy, nepodnětné rodinné prostředí, slabé sociální postavení rodiny. Tyto děti hledají cestu ke čtení a porozumění přečtenému obtížněji, někteří ji vůbec nenajdou. Znalosti, informace, dovednosti i postoje získávají žáci ve všech školních předmětech. Zdálo by se, a mnozí vyučující tento postoj zastávají, že cesta ke čtenářství a s ním spojená výchova ke komunikaci, je doménou českého jazyka, přestože klíčové kompetence, jako je komunikace, řešení problémů, osobnostní rozvoj žáka, jsou závazné cíle ve vzdělávání pro všechny pedagogy. To znamená, že i v předmětech jako je fyzika, zeměpis, matematika, hudební výchova nebo dějepis žáci čtou, učí se porozumět odbornému textu, analyzovat ho, kriticky posuzovat i hledat nová řešení, pracují s knihami. Humanitní předměty přinášejí vhled do osobnosti člověka, do jeho chování, zprostředkovávají prožitky.

Škola působí na dítě od jeho šesti let, nyní přibývá povinná docházka do MŠ od pěti let dítěte, až do dospělosti. Po celou školní docházku klade škola na žáky a studenty vysoké nároky na výkony, hodnotíme jejich znalosti, bohužel někdy zapomínáme vybavit je dovednostmi pro práci s knihou. Jsou to základní dovednosti, které vedou ke čtenářství. Jeden z prvních kroků na cestě ke čtenářství

je naučit děti, žáky, studenty vybrat v časopise, učebnici, na internetu nebo v knize text odpovídající učebnímu záměru. Zájem o přečtení textu a orientaci v něm podnítíme otázkami na pokračování příběhu, otázkami na předvídání obsahu nebo na doložení myšlenky. Při čtení knihy učíme žáka orientovat se v textu, tzn. všimnout si členění, obsahu titulků, učíme ho také odlišit hlavní informace od nepodstatných, odlišit fakta od názorů a myšlenky uspořádat do myšlenkových map. Při čtení se čtenáři vybavují v mysli otázky, hledá na ně odpovědi i paralely ve svém životě. Získané informace je schopen využít k vlastnímu sdělení, k interpretaci. A to písemně, formou vypravování, grafem nebo tabulkou, pomocí dramatizace, kresbou nebo pohybem.

Shrnutí

Zkušenosti z obou pracovišť, škol a knihoven, vypovídají o domluvě a spolupráci na postupech, které se doplňují. Knihovníci a knihovnice napomáhají zrání čtenáře s plným nasazením. V moderně vybavených čítárnách nabízejí žákům škol neopakovatelné prožitky formou dramatizace příběhu, vypravěčskými metodami vtáhnou posluchače do děje příběhu. Učitelé se mohou spolehnout, že v knihovnách se setkají s [programy](#), které navazují na výuku, knihovníci a knihovnice pracují metodami, které aktivizují žáka, vedou ho k přemýšlení a tvořivé práci. Vyučující obou stupňů základní školy využívají programy, které knihovny nabízejí – o autorech, o knižních novinkách, v knihovnách pořádají čtenářské dílny, zvou na setkání s autory knih a na autorská čtení. Knihovnice poradí s výběrem knih pro dané věkové období podle žánrů i podle čtenářské úrovně. V mnoha školách mají žáci již od 1. třídy čtenářský průkaz a chodí si půjčovat knihy – je to spojeno s tím, jak je vedou vyučující, jak s knihami pracují, jestli zařazují čtenářské dílny do výuky. Knihovníci dokáží poradit i s odbornou problematikou při výběru podkladů materiálů k sepsání referátu.

Velký zájem o čtenáře knihoven a o čtenářství a také o vlastní vzdělávání prokazují knihovníci a knihovnice na mezinárodních setkáních. [OKnA](#) je setkání, kde se předávají zkušenosti, je to přehlídka ukázkových lekcí, praktických dílen a přednášek. Z nastíněné problematiky je zřejmé, že jak školy, tak knihovny mají společný cíl: **vychovávat čtenáře, podporovat jejich čtenářské dovednosti a vést je ke kritickému zkoumání světa a ke vzdělanosti.**

Citace

NEUŽILOVÁ, Vladimíra. Pedagogové a knihovníci: společný cíl – čtenářství. *Impulsy: Inspirace, náměty a trendy dětského čtenářství* [online]. roč. 3, č. 4/2017 [cit. 2017-12-06].

Dostupný z WWW: impulsy.kjm.cz/impulsy-clanek/ctenarstvi.
ISSN 2336-727X.